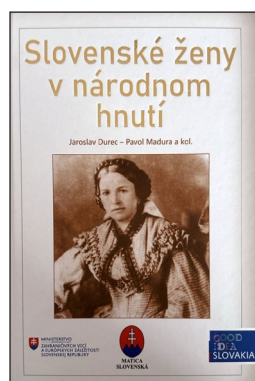

***Slovenské ženy v národnom hnutí.* Eds. Jaroslav Durec, Pavol Madura a kol. Martin: Matica slovenská, 2024. 424 s. ISBN 978-80-8128-344-4.**

Publikácia *Slovenské ženy v národnom hnutí* vznikla ako výstup z medzinárodnej konferencie konanej v júni roku 2024 v Martine, ktorá bola súčasťou Roku slovenských žien. Predstavuje reprezentatívny pokus o syntetizovanie rôznych pohľadov na účasť slovenských žien v národnom hnutí. Zároveň ukazuje, že táto téma prestáva byť okrajovou a stáva sa predmetom systematickejšieho historického, literárneho i kulturologického skúmania. Už úvodné príhovory osobností, ako sú Marián Gešper, predseda Matice slovenskej, a Alena Heribanová, predsedníčka spolku Živena, rámcujú publikáciu ako dielo nadväzujúce na tradíciu ženských spolkov a organizácií, predovšetkým na činnosť Živeny. Zborník

je rozdelený do štyroch sekcií – historickej, kulturologickej, zahraničnej a literárnej, čím umožňuje predstaviť problematiku z viacerých uhlov pohľadu a vytvára komplexný obraz ženského príspevku k národnému hnutiu.

Najrozsiahlejšia historická sekcia spája všeobecné úvahy o postavení žien v spoločnosti s biografickými štúdiami významných, ale aj menej známych aktérok slovenského národného hnutia. Napríklad príspevok Erika Germušku podáva širší obraz o postavení slovanskej ženy od tradičnej po postmodernú spoločnosť a uzatvára ho konštatovaním o žene ako trvalom pilieri rodiny. Ďalšie príspevky predstavujú

osobnosti ako Anna Pivková, Elena Maróthy-Šoltéssová či Helena Turcerová-Devečková. Táto časť poukazuje na to, že ženy stáli nielen pri významných literárnych a spolkových aktivitách, ale aj pri utváraní každodenného rámca národného života.

Kulturologická a literárna sekcia zborníka zdôrazňuje ďalšie sféry pôsobenia žien. Národné hnutie sa tu predstavuje nielen ako politický, ale aj ako kultúrny a estetický fenomén. Štúdie poukazujú na tvorbu ženských autoriek vo výtvarnom umení i literatúre a zdôrazňujú, že kultúrna sféra bola rovnako dôležitým priestorom pre budovanie národnej identity. Tieto príspevky tak pripomínajú, že politické dejiny sú len jednou časťou príbehu a rovnako dôležitú úlohu zohráva kultúra a každodenný život.

Nesporne zaujímavá je zahraničná sekcia, ktorá prináša pohľad na pôsobenie slovenských žien v diaspóre. Texty venované ich činnosti v Spojených štátoch amerických, Srbsku či vo Vojvodine dokumentujú, že ženy zohrávali významnú úlohu pri uchovávaní slovenského jazyka, kultúrnych tradícií a spolkového života aj mimo územia Slovenska. Nešlo pritom len o pasívne udržiavanie zvykov, ale často o aktívnu organizačnú a kultúrnu prácu, ktorá prispievala k zachovaniu identity celých komunít. Zvlášť v prostredí, kde hrozila asimilácia, sa ženské aktérky stávali nositeľkami a sprostredkovateľkami slovenskosti, či už prostredníctvom literárnej a umeleckej tvorby, spolkových aktivít alebo angažovanosťou v národných spolkoch. Tieto príspevky tak naznačujú potrebu vnímať slovenské dejiny v širšom kontexte, kde sa prelínajú otázky migrácie, identity a kultúrneho sprostredkovania, ktoré nemožno uzatvárať iba do hraníc domoviny.

Silnou stránkou publikácie je jej tematická pestrosť a odvaha pozrieť sa na úlohu žien v národnom hnutí z viacerých strán. Autori a autorky pritom využívajú rôzne prístupy, od archívneho a pramenného výskumu, cez kulturologické úvahy až po literárne analýzy. Vďaka tomu zborník nepôsobí jednostranne, ale ponúka široký obraz, ktorý dokáže osloviť čitateľov z viacerých odborov. Zároveň vytvára pevnú pôdu pre ďalší výskum a ukazuje, že ženský rozmer má svoje miesto aj v celkovom obraze slovenských dejín a kultúry.

Pri kolektívnych dielach sa však prirodzene objavuje nerovnomernosť kvality jednotlivých príspevkov. Niektoré texty prinášajú nové poznatky, originálne interpretácie a otvárajú neprebádané témy, zatiaľ čo iné pôsobia skôr sumarizačne a menej inovatívne. Určitým nedostatkom je aj absencia syntetizujúceho záveru, ktorý by jednotlivé sekcie zborníka prepojil do komplexnejšieho celku a zdôraznil ich spoločné línie. Napriek týmto slabším stránkam je však publikácia dôležitým prvým krokom k systematickému uchopeniu problematiky a otvára množstvo nových otázok, ktoré môžu inšpirovať ďalšie generácie výskumníkov.

Zborník *Slovenské ženy v národnom hnutí* možno považovať za významný príspevok k prehľbovaniu historickej pamäti a k obohateniu obrazu slovenského národného hnutia. Hodnota publikácie spočíva aj v tom, že spája domáci a zahraničný kontext čím dokazuje, že úloha žien presahovala hranice územia Slovenska. Publikácia má preto význam nielen pre odborníkov z oblasti histórie, literárnej vedy či kulturológie, ale aj pre širšiu verejnosť zaujímajúcu sa o dejiny a kultúrnu identitu Slovenska.

Ivana Zimovčáková